

1943-01-24

AFSENDER

Johanne Christine Larsen

MODTAGER

Astrid Warberg-Goldschmidt

FAKTA

Dokumenttype:

Brev

Sprog:

Da

Dateringsbegrundelse:

Datoen er skrevet øver s. 1

Generel kommentar:

St. Steensen Blicher: "Trækfuglene, en

Naturconcert" udkom med Johannes

Larsens træsnitsillustrationer i 1914.

Stokkene ejes nu (2026) af Den

Danske Radeerforening. Om de er

ødelagt vides ikke.

Garmesteren er sandsynligvis

Johannes Madsen, Kerteminde.

Det vides ikke, hvem K er.

Afsendersted:

Lindøgaard

Afsenderinfo (lakstempel, adresse

m.m.):

Gårdens navn er skrevet øverst s. 1

Omtalte personer:

Steen Steensen Blicher

Julie Brandt

Winston Churchill

Adolph Hitler

Adolph Larsen

Alhed Larsen

Jeppe Andreas Larsen

Johannes Larsen

Vilhelmine Larsen

Johannes Madsen

Elias Muus

Sofie -, pige i huset på Lindøgaard

1942

Franklin Roosevelt

Ellen Sawyer

Janna Schou

Erik Warberg Larsen

Martin Warberg Larsen

Arkivplacering:

Kerteminde Egns- og Byhistoriske

Arkiv, BB8409

Trykt udgave:

Nej

Proveniens:

Testamentarisk gave til Østfyns

Museer fra en efterkommer af Astrid

Warberg-Goldschmidt

DOKUMENTINDHOLD

Johanne/Junge Larsen vil gerne holdes orienteret om Janna Schous sygdom og operation.

Brændslet kan ikke slå til, så nu har Johanne og Adolph/Agraren Larsen købt en kakkelovn med rundtræk og et nyt komfur. Johanne beskriver nyindretningen af en stue samt, hvordan kakkelovnen virker. Hun får ikke længere kolde fødder, og de sparer op mod 1/3 af den mængde tørv, som de før brugte. Familien har også fået ny radio, og de kan nu høre programmer fra USA.

Adolph er kommet til at smadre kuplen på lampen, som Johanne havde "hjemmefra".

Martin/Manse har købt alle træsnittene til Blichers Trækfuglene af Johannes Larsen, og de hænger i spisestuen. Klodserne/stokkene er destrueret, så der kan ikke trykkes flere (se kommentarfeltet).

Det er frygteligt, at soldaterne blev ofret ved Stalingrad for at sikre Tysklands ære. Man troede ikke på det russiske folk, men de er seje. Bare Hitler nu ikke laver modtræk såsom at tvangsindkalde unge mænd i andre lande end Tyskland. En elektriker har i øvrigt fortalt Johanne, at alle tyske soldater slet ikke er "Hitlerianere".

TRANSSKRIFTION

Lindøgaard. 24-1-1943.

Onsdag

Kære lille Dis.

Manse har lige funden de Hefter, som du lånte Drengene, og nu skal de af Sted lige med det samme siger han, ["siger han" indsat over linjen] saa jeg maa se at faa lidt med.

Tusind Tak for dit lange og gode Brev, som jeg blev saa vældig glad ved. Der var ligesom mere af dig i det, end der har været i lange Tider, lidt mere Smaasnak og lidt flere Betragtninger ved Siden af Oplevelserne. Jeg tager af hele mit Hjærte Del i lille Jannas Sygdom, hvor er jeg spændt paa dit næste Brev, hvor jeg saa faar om Operationens Forløb. Det synes jo ikke at være noget alvorligt, men man kan aldrig vide - ligesom man jo ikke kan vide med Sikkerhed om Turens Forløb, naar man sætter sig op at køre i en Vogn; der kan altid ske noget, selv om der ikke er nogen rimelig Grund til at tro, det skal gaa galt.

Ja, det er godt med Breve, søde Dis, tænk hvor vi vilde være isolerede, hvis de ikke var til.

Her er i Sandhed sket store Ting, siden jeg i Dag for 8 Dage siden skrev til dig. Det gik pludselig op for os, at vort Brændsel ikke kunde slaa til, til vi

igen til Sommer kan faa Tørv, og Manse ringede til Muuses i Kjørteminde om Brochurer til Kakkellovne og Komfurer. Nogle Dage efter fik vi en ny Kakkellovn med Rundtræk - smaa 300 Kr - samt et Komfur, der dog kun lige er kommen og endnu beror i Vaskehuset. Vort gamle K. var dejligt at bruge og Ovnen god at bage i, men saa gammelt, at det var udelukket at regulere, hvorved c. de 9/10 af Brændselet gik op i Luften - og der forslaar det jo nu ikke noget! Lørdag Form. blev Kakkellovnen stillet op i Sovekamret og om Eft. flyttede de ["de" overstreget] vi. Mandag kom Elektrikeren; en ny Radio, lige erhvervet blev stillet an, saa nu kan vi høre Udsendelser selv fra Amerika ganske tydeligt og nøjagtigt, naar da Tyskerne vil lade være med at larme.

Gardinerne blev hængende, baade her og nede i den lille Folkestue, hvor vi nu har faaet Sovekammer. Vi ha ["Vi ha" overstreget] Jeg havde, da vi blev antastet for vor Mørklægning - etter rettere: ikk e M.l.g. hængt mørkebrune Damaskes Gardiner op her, som vi kunde trække sammen, saa her var fint mørklagt; jeg fik af Elle til mit Bryllup 2 Fag meget lange Gardiner, dem har Sofie syet om for mig, saa de ved Øgning blev til 3 Fag. De stumper c. 3/4 Al. fra Gulvet, men for det midterste Vindue (fra Vindueskarmen og helt ned til Gulvet har jeg hængt et Tæppe, et svensk vævet, som vi i sin Tid fik af Grethe Sawyer. Den blaa Hjørnesofa med Bord - du husker nok den gamle fra Agravens Forældres Tid - staar det eneste Hjørne i Stuen, hvor det kunde staa, bagest til højre i Stuen; mit smukke gamle Skrivebord staar mellem Døren og det første Vindue og ser saa godt ud; Sybord og Stol foran det midterste Vindue og videre op det lille Spejlkonsol (uden Spejlet) med Radioen ovenpaa. Mellem Ydervæggen og Sofaen: min lille Bogreol og paa Langvæggen over for Vinduet Manses Reol, ret lav, sort, smuk, lavet af Snedkeren i Munkebo, smækfyldt af Manses Bøger, fint indrammet af Malerier saadan: (Tegning. I denne indsæt fire gange "M.", ordene "Maleri" og "Taburet" samt "Skægs Tæppe")

De tre smaa Klatter over Reolen er smaa Træsnit af Las. Det er en meget smuk Væg. Under Bordet ligger Tæppet, som Pan gav mig til min 60 aars. Kakkellovnen er saadan, at den suger den kolde Luft forneden ind, lader den gaa op gennem en Kanal langs Fyrrummet og ud gen. et Hul i Siden af Kakkellovnen; deraf følger, at den kolde Luft, som altid ellers er i en Stue nærvæd Fødderne, cirkulerer og opvarmes. Nede i Folkestuen var jeg altid hele Vinteren igennem som Is fra Fødderne til langt

2.

op over Knæerne, mens jeg nu sidder med fuldkommen varme Fødder og Ben. Tro mig, de 300 Kr. er godt givet ud, ikke alene af den Grund, men

ogsaa fordi vi kun bruger under Halvdelen, ja maaske kun 1/3 af, hvad vi brugte i Folkestuen, skønt Stuen her jo er en hel Del større. Hvis Komfuret bliver en ligesaa stor Succès, er der Haab om, at vi faar vor Brændsel til at slaa til. Vi giver op mod 70 Kr. for en Ton Tørv, saa det er let at regne ud. Jeg tror, at havde den Forandring været foretaget allerede i Efteraaret, var begge Dele bleven betalt med det Brændsel, der spares i Aar ["i Aar" indsat over linjen]. - Du kan tro, Stuen her er yndig; jeg ordentlig fryder mig, naar vi sidder her om Aftenen, den Hjørnesofa er af en egen gammeldags Hygge. Tinge er kommen med en Staalampe, som han vist har faaet af Elle: den gamle Kontorlampe hjemmefra, lavet an med elektrisk Lys men med sin gamle Kuppel paa X.

[Indsat i venstre margen s. 2; lodret:]

X Ak! Da Agraren nu vilde rejse sig (for at hente noget til mig) huskede han ikke paa Snoren paa Lampen [teksten fortsætter nederst s. 2] røg ned paa Gulvet og den gl. Kuppel i tusind Stykker, har eller holdt til [teksten fortsætter s. 2 i højre margen; lodret:] mange Rejser. [Indsættelse slut] Det er noget Bras med det Snorevæsen, som der kan faldes i, men naar Manse faar Raad, vil han have en P.H. Lampe, hængende over Bordet. Nu synes jeg, jeg har givet dig en god Beskrivelse af Stuen. Sovekamret er helt pænt, men vi har endnu ikke kunnet faa flyttet Telefonen herop - Gud ved, naar det kan blive - og før kan vi ikke tage rigtig Bestemmelse om Billeder. Der bliver ikke saa koldt som her, da Komfurvæggen jo luner. Manse er flyttet ind i det lille Værelse, hvor du sov i Sommer; p. Gr. a. at det lange Træskillerum mellem Stuen her og Værelset er der helt lunt; der var trods Frostvejret 3-4° Varme; ovre hos ham var der altid Frost, naar det frøs udenfor. - Jeg tog en lille Dag til at ordne Skrivebordet med Rum og Skuffer; fik sorteret Breve og fik brændt Masser, der bare laa og fyldte op. Manse har nu faaet den ene af Skufferne til alle sine Papirer, jeg den anden; Konsolskabet skal ryddes - jeg har Pudevaar og Haandklæder i Skabet, fine Servietter Lyseduge o.s.v. i Skuffen, alt det maa jeg se at faa Plads til andet Steds, saa bliver der Plads til Sysager og andet; der var det ved den lille Folkestue, at der ikke var eet Gemme, hvor vi kunde lægge fra os, alt hobede sig op i selve Stuen, og det var næsten umuligt at holde Orden.

Vi har nu faaet en rigtig Stue at være i; den lille Folkestue var hyggelig om Vinteren, med ["med" overstreget] men med en Kahyts Hygge. Møblerne derfra staar nu i Stuen ved Siden af; den skal kaldes og være Spisestuen, og der hænger Lases Træsnit Manse har erhvervet alle Træsnittene til Blichers Trækfuglene, indrammet i [en overstregning] meget store Rammer i en Orden som Alhed var med til at bestemme, og som

Glarimesteren altså kendte. Der findes nu kun et eller to Eksemplar-Samlinger, Klodserne ødelagte. Manse fik 25% af Las - som altid kalder Manse ved sit Barnekaldenavn, Gagger; "Gagger skal have 25% sagde Las, da han købte dem! Las er nu sød.

Sikken en Gang, der nu er i det ude omkring i Verden; jeg har været saa opbragt over, at alle de indesluttede t. Soldater i Stalingrad Omraadet skulde ofres til ingen Verdens Nytte, bare for at lave Heltegestus; tænk saa mange friske unge Mennesker - ofret for T-s Æres Skyld. Hvilke mærkelige Æresbegreber! Vi har lige hørt fra England, at Churchill og Roosev. har været sammen i 10 Dage i Afrika - de har rigtig konfereret! Og hvor har jeg tit moret mig over de elendige Russere, der nu faar hele Verden til at maabe; der var jo ingen Ende paa, hvor alt var i en gruelig Tilstand i Rusland, og hvor elendigt Menneskematerialet var bleven under nuværende Styre. Vestevropa maa nu i hvert Fald indrømme, at noget kan de da. - - Jeg bæver ved Tanken om, hvad Hitlers desperate Modforanstaltninger vil naa at blive. Tvangsindkaldelse af danske Soldater?? Lad os dog haabe paa, det ikke sker; hvad enten det blev til Indrømmelse fra den danske Regering eller Oprør her i Landet - næsten lige frygteligt. Her var en tiltalende lille Elektriker forleden; jeg sad herinde og vi passiarede. Han havde været i Tyskland paa Arbejde i 1940 og opholdt sig senere i Frederikshavn, hvor han traf mange tyske Soldater; han paastod at meget, meget faa var Hitlerianere og med paa alt det Krigsværk - ja, det er jo kun eet Menneskes Indtryk! Alle de Henrettelser i snart sagt alle Lande undt. Danmark, hvor er det rædselsfuldt og hvor den Nation dog bliver forhadet. Aldrig har der vel været saa meget Had i Verden som for Tiden - hvor er Verden kommen langt fra de bibelske Ord: Mine Børn elsker hveranden.

[Indsat øverst s. 1; på hovedet:]

Nej, Dr. Fly er god nok - og jeg tror heller ikke der er noget mystisk i det, jeg omtalte, men tilbage bliver det mærkelige, at man faar antipatiske Fornemmelser af en sympatisk Omtale. Jeg er nu kommen i Tanker om, at det nok kom fra din Beskrivelse af den kolde Aften hos K. med den ustandselige Radio. Holdt mig lidt à jour med dit Syn paa K. - det kan jo vende sig i enten god eller daarlig Retning, og gid det dog bliver i den gode - for Jannas Skyld. Jeg længes efter at høre om Operationen, du skriver nok snart.

Tusinde Hilsner fra din Junge.

[Indsat i venstre margen s. 1; lodret:]

Dagen efter. Sikken de har bombet i Kbhvn. Også i Odense, menes der.

OMTALTE VÆRKER

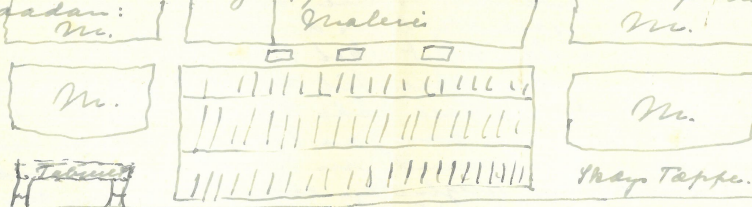

St. Steensen Blicher: "Trækfuglene. En Naturkoncert" udkom 1914 med Johannes Larsens illustrationer i form af træsnit.

undaggeid. 27-1-1943. Sunday.
Kære lille Lis.
Mamma har lige fundet di Brev, som du læste
Drenge, og nu skal de af det lige med det
samme, saa j. maa se at saa lidt med.
Tusind Tak for det lange & gode Brev, som j. blev
saa veldig glad af. Der var ligesom mere af
dig selv i det, end der har været i lange Tider,
lidt mere Smasnak & lidt flere Betragtninger
med Tiden af Optlevelserne. J. tager af hele mit
Hjerte del i lille Jannas Sygdom, hvor en j. opdelt
saa det næste Brev, hvor j. saa faar en Op-
rationalist Forståelse. Det synes jo ikke at være noget
alvorligt, men man kan aldrig sige - ligesom
man jo ikke kan vide med Sikkerhed om Turens
Fald, naar man sætter sig op at køre i en Vogn;
der kan altid ske noget, selv om der ikke er nogen
rimelig Grund til at tro, det skal gaa galt.
Ja, det er godt med Turene, selv Lis, tank hvor
vi vilde være isoleret, hvis de ikke var til.
Her er i Sandhed sket store Ting, siden j. i
dag for 8 dage siden skrev til dig. Det gik pludselig
op for os, at Nordbranden ikke kunde slaa til, til
vi igen til Sammen kan faa Torv, & Mamma siger
til Mamma i Rykningen om Brochøren til Kassel.
ovne & Kampen. Noget dag efter fik vi en ny
Kasseloren med Rindtræk - omma 300 Mk - samt
et Korpus, der dog kun lige i kommen & endes
her i Vaskeriet. Det gamle H. var dejligt at
bringe & Quene got at have i, men saa gammelt,
at det var kedelighed at regulere, hvortil de
1/10 af Branden gik op i Røsten - & der forklar det
jo nu ikke noget. Lørdag Form. blev Kasseloren stillet
op i Sænkningen & om 3 1/2 flyttede de vi. Mamma
kan elektrikerne, en ny Radio, lige selv at
skille an, saa nu kan vi høre Udbudene del for

BB 8409

Amerika ganske tydeligt og nøjagtigt, naar de
 Tyskerne vil lade os se med at komme.
 Gardinerne ble hangende, haade her og der
 i den lille Fæstestue, hvor vi nu har faaet
 Sovekammer. De har jeg haardt, da vi blev an-
 komet for vor Mørklægning - eller rettere: ikke
 m. l. g. haardt mørktbrune Damaskes Gardiner
 og her, som vi kunde trække sammen, saa blev
 den først mørklagt. Vi fik af 3lle til mit Byst.
 Læg 2 Fag, meget lange Gardiner, dem har Sofas
 syet an for mig, saa de ved Jgning blev til 3 Fag.
 De skumpe e. 3/4 Al. fra Gulvet, men for det
 midterste Vindue (fra Vindueskammer og helt
 ned til Gulvet har vi haardt et Tæppe, et ovenk
 vædet, som vi i sin Tid fik af Grevne Savoyer.
 Den blåa Hjørnesofa med Bord - den brænde nok
 den gamle fra Agrens Forældres Tid - staa det
 eneste Hjørne i Stuen, hvor det kunde staa, højest
 til højre i Stuen; med smukke gamle Skrinbont
 staa mellem Stuen og det første Vindue og der saa
 godt ud. I Stuen og Stue foran det midterste Vindue
 og videre op det lille Spejlskabsal (uden Spejlet)
 med Radien overpa. Mellem Gdewærgen og
 Sofaen: min lille Bæresal og saa Lang væggen over
 for Vinduerne Maleris Reol, ret lav, sort, smukt,
 lavet af Snedkeren i München, smukt fyldt
 af mange Bøger, fine indrammet af Maleris
 saadan:

De tre smaa Klatter over Realen er smaa Tidssnit
 af das. Det er en meget smukt Væg. Under Bordet
 ligger Tæppet, som Par gav mig, til min 60 Aars.
 Kalkelovnen er saadan, at den suger den kold
 Luft forned ind, lader den gaa op gennem en Kanal
 langs Fyrrummet og ud gen. et Hjul i Siden af Kalk-
 kelovnen; deraf følger, at den kold Luft, som alt
 ellers er i en Stue bryd ved Fædderne, cirkulerer og
 opvarmes. Nede i Fæstestuen var jeg altid borte
 Vinduen igennem som jo fra Fædderne til langt

2. Op over Sanderne, mens j, nu sidder med færd
 Kommen varmt Fædder & Ben. Tro mig, de 300
 er godt giuet ut, ikke alene af den Grund, men
 ogsaa fordi vi kun bringer under Halvdelen, ja
 maaske kun $\frac{1}{3}$ af, hvad vi brugte i Falkenstein,
 skønt Stuen her jo er en hel del større. Hvis
 Konfureten bliver en ligesaa stor Succes, er der
 Haab om, at vi faar vor Brændsel til at laase til
 vi giver op med 70 Kr. for en Ton Tør, saa det er
 let at regne ud. Jeg tror, at haand den Foran-
 dring, vedt Lovtaget allerede i Efteraaret, var
 hegydte bleuen belalt med det Brændsel,
 der spares. - ^{der} Vi kan tro, Stuen her er yndig;
 indeni fryder mig, naar vi sidder her an-
 Dertiden, den Højenske er af en egen gammel-
 dags Hygge. Ting er kommen med en Staalamp,
 som han vist har faaet af Ole: den gamle Kon-
 solampe hjemmefra, laust an med elektrisk
 lys, men med sin gamle Kæppel paa. Det er
 noget Bras med det Snorevesten, som den kan
 falde i, men naar Manne faar Raad, vil han
 have en P.H. Lampe, hængende over Bordet.
 Ni synes j, j har giuet dig en god Beskrivelse
 af Stuen. Jorkeavret er helt paa, men vi
 har endnu ikke kunnet faa flyttet Telefonen
 herop. - Gut ud, naar det kan blive - & jo kan
 vi ikke tage rigtig Bestemmelser an Billeden.
 der bliver ikke saa kaet som her, da Kon-
 solvægen jo ligger. Manne er flyttet ind i
 det lille Værelse, hvor du sov i Sommer; p. 82. a
 at det lange Traskillerum mellem Stuen her &
 Værelset er des helt tørt; der var trok Frostvejret
 3-4° Varme; over her har man var der act. 1) Frost
 naar det fros udenfor. - Jeg tog en hel del
 til at ordne Shrinebordet med Rum & Skuffer.
 fik sortet Breve & fik brødt Masse, der kan
 laas & flytte. Manne har nu faaet den ene
 af Skufferne til alle sine Papirer, j den anden
 Konsalkabet skal ryddes - j har Pudevaar
 Haandklæde i Skabet, fine Perlede Dyrer
 o. v. i Skuffer, alt det maa j se at faa Plads
 til andet Sted, saa bliver der Plads til Syge-
 skabet; der var det vel den lille Falkenstein, at
 nu, nu paa Gulvet & den al. Kæppel i Torsind. Højeste, har vel troet

der ikke var eet Gemme, hvor vi kunde lægge
fra os, alt skæbde vi op i selve Stuen, og det
var næsten temmeligt at holde Orden.
Vi har nu faaet en rigtig Stue at være i; den
lille Falkeskue var bygget an Vinteren, men
men nu er den bygget om. Møblerne der
staar nu i Stuen er nye af; den skal kaldes
og være Prinsstuen, og der bliver Lasse Trasmitt
Mansu har selv med alle Trasmittene, til
Blichers Trækfuglene, indrammet i meget
store Rammer i en Orden som det var med
til at bestemme, og som Glarmesteren altså
kendte. Der findes nu kun et eller to Eksem-
plar-Samlinger, Kloberne addele. Mams fik
25% af Lasse - som altid kaeder Mams med det
Barnkalebarn, Gager. "Gager skal have 25%"
sagde Lasse, da han kastede Blum! Lasse er nu sol.
Fikken en Gang, der nu er i det nye
anbring i Verden; han har været saa opbragt over,
at alle de inderskudte L. Saldater i Stalingrad
ansaaet skulde afes til ingen Verdens Nytte
bare for at lase Heltogesler; tank saa mange
friske unge Mennesker - afes for T- og Aris Skud.
Hvilke mærkelige Arisbegreber! Vi har lige hørt fra
England, at Glarmestere og Roasere har været samlet
i 18 år i Afrika - de har rigtig konfereret! Og
hvor har vi det været mig over de elendige Røddere,
der nu faar lide Verden til at maade; den var
vi ingen Ende paa, hvor alt var i en gruelt
Pilotand i Rusland, og hvor elendigt Menneske-
materiale var alene. Inder, midvejsende Styrer.
Vestervropa onaa nu i liden Tæl indbrudte, at
næst kan de da. -- (jeg hører nu) Tanken var,
luta Hitler, desperat. (Hoffman) at kunne vil naa
at blive. Frans indkaldte af danske Saldater 22.
dat og da haade paa, det ikke sker; livet ender det
bliver til Indbrudene fra den danske Regering, eller
opror her i Landet - mæstere lige frygteligt. Her
har en tilbalemt lille elektriske Jernbane; den har
og vi passanter. Han brande vedet i Tyskland paa
Arbejde i 1940 og opbaet sig senere i Frederiks haan,
hvor han traf mange tyske Saldater; han paastod
at meget meget paa de Hitlerianere og mest paa
alt det Krigsfolk - ja, det er jo kun eet Menneske
Indtryk! Alle de Hærskeleer i snart sa l alle Lande
indet. Samme ark, hvor er det rædselfuldt og hvor den
Nation der bliver forhaet. Aldrig har der vel været saa
meget paa i Verden som for Tiden, hvor er Verden kommen
landt fra de tilfældige Arde: Mams Born elsker hverandre.